

Паздерська Руслана.
ПРАВИЛЬНА ПОБУДОВА СТОСУНКІВ
МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ

Досліджуються основні проблеми сімейного виховання, потенціал сім'ї та його вплив, важливість та роль спілкування, між батьками та дітьми. Пропоуються поради, щодо формування гармонійних стосунків в сім'ї.

Ключові слова: сім'я, виховання, батьки, діти, особистість, спілкування, повага, розуміння, моральні норми, вплив, сімейний клімат, батьківські взаємини.

Сім'я є первинною малою соціальною групою, найближчим середовищем формування особистості, вона впливає на потреби, соціальну активність і психологічний стан людини.

У сімейному оточенні, у спілкуванні, у діалозі різних поколінь відбувається становлення психіки дітей і змінюється психічне життя батьків. У сучасному світі сім'я часто виявляється на перехресті соціальних і економічних проблем суспільства; вона – головний захисник особистості, притулок і фундамент, хоча сама при цьому зазнає внутрішні хворобливі протиріччя. Зв'язки «батько-дитина» мають найважливіше значення для розуміння сформованої структури сім'ї, її актуального становища й напрямків майбутнього розвитку [4].

Основна частина. Сім'я, порівняно з іншими соціальними інститутами має певні особливості, які впливають на формування особистості дитини. Саме у дошкільному віці сім'я стає джерелом інформування, ознайомлення дитини з навколишнім світом, джерелом побудови різних духовних, моральних та національних цінностей.

Сучасна сім'я часто не має змоги повною мірою реалізувати власний виховний потенціал. Це пов'язано як з особливостями суспільного виховання, з негативними змінами в самій сім'ї: зниженням її інтегративності, конфліктними стосунками між подружжям, порушенням емоційних зв'язків між батьками і дитиною. Усе це заважає засвоєнню дитиною норм поведінки, моральних позицій, призводить до порушень в особистісному розвитку [5].

На думку В. О. Сухомлинського «слово у матері має бути ніжним, добрим, уважним, розумним, сердечним, а не дратівливим, сварливим, злим – саме від нього і залежить виховання у дітей почуття потрібності та відповідальності». Але, на жаль, не в кожній сім'ї діти чують лагідні, турботливі слова.

Актуальним питанням є проблема стосунків батьків з дітьми. Ця проблема є надзвичайно складною, батьки часто не розуміють дітей, а діти – батьків. Є сім'ї, де дитина розповідаючи про свої радощі та перемоги хоче, щоб батьки порадили разом з ним, а у відповідь чує тільки докори або насмішки. На жаль, часто батьки та діти, замість того, щоб прийняти один одного такими якими вони є, починають вказувати на невірні кроки дітей. На тему нерозуміння між батьками і дітьми було знято чимало фільмів. В одному з них розповідалося про те, як п'ятнадцятирічна дочка і її мати не могли дійти згоди щодо одягу, зачіски, музики, чоловіків – все це ставало предметом їх постійних суперечок. Але одного разу вони пішли до ресторану, де їм принесли два магічних печива, від яких вони заснули, а вранці побачили, що вони помінялися тілами. Тільки після того і матір, і донька зрозуміли одна одну.

Навіть найбільш спокійні і терплячі батьки деколи відчують свою безпорадність і, як наслідок, відчують гнів, роздратування, злість. Як впоратися з цими почуттями, як не допустити агресії щодо власної дитини?

Є практичні поради для зменшення рівня конфліктності. По-перше, якщо дитина довела батьків до істерики, і надалі стримувати себе немає сил (бо готові накричати або вдарити), слід сказати собі «Стоп!» і вийти з кімнати. Наодинці постарайтеся заспокоїтись. Аби вгамувати злість, варто уявити в яскравих фарбах, що могло б стати, якщо злість взяла гору. А якщо ж емоції взяли гору, то слід поставити себе на місце маленької дитини, яка зараз плаче і відчуває себе скривдженою та покинутою власними батьками! Уявіть тільки, який жах відчуває дитина, коли вона бачить розлюченого батька чи мати!

Часто батькам здається, що дитина навмисне виводить рівноваги. Насправді вона хоче щось пояснити батькам, але не

вміє, або не може через брак слів і навичок. Неможливість зрозуміти власного малюка - одна з основних проблем, з якою стикаються багато батьків. А звідси і конфлікти, і гнів...

Нерідко мами скаржаться, що «моя дитина не хоче зі мною гратися, вчитися». А з нянею або репетитором вона охоче береться за кубики або книжки. У цій ситуації можете собі, як мамі, поставити «двійку». Коли психологи з'ясовують причину, то виявляється, що маму «дратує, коли дитина не слухається, не розуміє». У той час як педагог (в силу своєї професії) терплячий, дає можливість дитині зробити помилки і виправити їх.

Нерідко дитина починає вередувати, коли батьки знаходяться в громадських місцях, наприклад, в магазині. Вона привертає до себе увагу навколишніх і змушує маму робити те, що їй хочеться, їй потрібні глядачі, які її підтримають. У такій ситуації мамі потрібно проявити мужність, не звертати уваги на думку оточуючих: вона знає свій бюджет, знає свою дитину і розумієте, чим викликана така її поведінка.

З дітьми можна й потрібно домовлятися перед тим, як разом йти у магазин, що ви будете сьогодні купувати, а що - ні. З чотирьох років дитина цілком може зрозуміти, що деякі покупки не передбачені сімейним бюджетом і знає, чому саме на цьому тижні не отримає чергову іграшку. І тоді мамі не доведеться в магазині червоніти за свою дитину.

Психологи радять: якомога більше спілкуйтеся зі своїми дітьми. Чим більше ви спілкуєтеся, тим більше вона вас розуміє. А значить, ви розумієте один одного і можете прийти до компромісу. Якщо дитина в істеричі, з нею потрібно поговорити (коли вона заспокоїться): «Синочку (донечко), мені не подобається, коли ти так себе ведеш. Коли ти так робиш, мені дуже неприємно і зовсім не хочеться ні грати з тобою, ні розмовляти...» Не можна кидатися фразами: «Ти поганий (погана)», «Я тебе віддам іншій мамі!», що є емоційним насильством щодо дитини.

Якщо батьки розуміють, що в якийсь момент не можуть стриматись від проявів агресії щодо до дитини, слід дотримуватись декількох правил:

- Дитину не можна бити. Ніколи. Навіть незважаючи на ступінь її провини.
- Не можна постійно кричати на дитину. Більший ефект від чіткого і строгого звертання, ніж від крику. Інакше виросте невротик або абсолютно некерована особистість, дитина звикне до того, що з нею завжди розмовляють на підвищених тонах, і на неї вже нічим не можна буде вплинути. Бувають випадки, коли доводиться підвищити голос, наприклад, щоб вберегти від небезпеки: «Не чіпай, гаряче!»
- Якщо ви накричали на дитину тільки тому, що увірвався терпець, втомилися або неприємності на роботі і відчуваєте, що були неправі, майте мужність вибачитися перед нею. Поговоріть з нею з позиції рівних, поясніть, чому себе так вели. Так ви навчите її бути чесним, об'єктивним і визнавати власні помилки.
- У жодному випадку не можна ображати дитину. Це, напевно, навіть гірше розмови на підвищених тонах. Зневажливі висловлювання («пхикаєш як маленький»), насмішки, порівняння з іншими дітьми знищують особистість, самоповагу в дитини.
- Не можна лякати дитину, сіючи в її душі необґрунтовані страхи. Необхідно повідомляти про реальні небезпеки (чужі люди, дорога тощо), не приховуючи можливих наслідків. Однак не можна лякати дитину якоюсь «букою», яка «живе під ліжком і вилізе», якщо вона зараз же не закриє очі і не засне.
- Коли дитина стає зовсім нестерпною, використовуйте перевірений спосіб – відведіть в кут або в те місце, де немає телевізора та іграшок (3-5 хв.). Не варто кричати на неї, просто спокійно скажіть: «Ти занадто агресивний, посидь тут п'ять хвилин». Це достатнє покарання для дитини, тому що навіть кілька хвилин, під час яких вона не займається нічим цікавим, здадуться для неї годинами.
- Постійно критикуючи свою дитину – батьки спонукають її до ненависті оточуючих людей; живучи у ворожнечі зі своєю дитиною – батьки навчають її агресивності.
- Насміхаючись з дитини – ми спонукаємо її ставати замкнутою, коли дитина росте в докорах – в неї починає

розвиватися почуття провини.

- Коли в сім'ї є взаєморозуміння та любов – дитина навчається сприймати оточуючих із людяністю; коли дитину заохочувати – в неї з'являється віра в себе; коли похвалити дитину – вона виростає з вдячністю; якщо буди чесним із дитиною – то вона буде справедливою та самокритичною до себе; підтримуючи дитину – дитина буде цінувати себе та оточуючих її людей; якщо до дитина ставитися із розумінням та доброзичливістю, то вона навчиться та зможе помічати позитивне та любов у цьому непростому житті.

Слід додати, що дитина розумніша і мудріша ніж думають батьки. Дорослі не довіряють дитині: вона не має такого життєвого досвіду, ще маленький і нічого не розуміє. Насправді дитина в будь-якому віці вже все розуміє, вона бачить і відчуває. Тому потрібно звикнути спілкуватися з нею на рівних. Ваша дитина це обов'язково оцінить і буде вас поважати. А значить, що і в дитинстві, і дорослому віці ви зможете знайти з нею спільну мову.

Важливим для побудови стосунків є вміння щиро похвалити, бачити те добре, що роблять діти. Передусім – слід навчитися любити їх. Часто бракує уваги один до одного – діти не знають, чим живуть батьки, а ті не знаходять часу поцікавитися життям молодої особи, яка від них насправді так потребує уваги. Із такого незнання і відчувається тягар відносин, розвиваються конфлікти. Тому потрібно пам'ятати, що і батьки і їх діти є взаємовідповідальними одне за одного.

Батькам слід бути мудрими! Не слід забувати, що дитина є маленьким дзеркальцем своєї сім'ї. І хай в цьому дзеркалі люди бачать тільки красу, добро, щастя, любов та злагоду.

Джерела:

1. Батьки і діти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.etica.in.ua/bat-ki-i-diti/>
2. Важливість правильних стосунків між батьками та дітьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvensvit.org/articles/5345.html>
3. Відносини між батьками та дітьми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vseprodutuny.com/archives/663>

4. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – 270 с.
5. Стосунки між батьками й дітьми, їх виховний потенціал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-9995-1.html>

Стаття надійшла 16 грудня 2015 р.